

ЉУДСКА ПРАВА И РАСНА ДИСКРИМИНАЦИЈА*

1. У време када се навршава десет година од трагичних демонстрација за поштовање достојанства људске личности ⁽¹⁾, свет нашег времена прославља годишњицу ступања на снагу Међународне конвенције о уклањању свих облика расне дискриминације ⁽²⁾. Тако, игром случаја, први месеци сваке године побуђују осећања туге и радости. Бескрајно је дубока туга при помисли на догађаје који подсећају на многе знане и незнане жртве у вечној борби за права и слободе људске личности. Утеху пружа радост сазнања да ступање на снагу поменуће Конвенције значи званичну потврду решености међународне заједнице да се и ефикаснијим мерама, укључујући по потреби и кривичне санкције, бори против свих облика расне дискриминације која не наноси само срамоту људском роду већ је потпуно супротна основном схватању да се сва људска бића рађају једнака у достојанству и правима и на коме треба да почивају односи међу људима.

2. Није потребно доказивати да једино једнакост међу људима одговара њиховој људској природи. Религија није случајно ширила учење да су сви људи браћа, да је чак и у робовласничком друштву, које је било засновано на сасвим супротним начелима, грчка хуманистичка мисао истичала да је једнакост међу људима основни друштвено-политички однос и

(*) Неауторизовани изводи из овог рада објављени су под горњим насловом у „Међународној политици“, бр. 480, од 1. IV 1970, стр. 34—36. Вид. објашњење у „Међународној политици“, бр. 481, од 16. IV 1970, стр. 32. За позивање и навођење једино је меродаван овај текст.

(1) У неколико градова Јужноафричке Републике одржане су 21. марта 1960. демонстрације против дискриминаторског законодавства. Многи Африканци су тога дана дошли пред полицијске станице да би били ухапшени зато што су код кућа оставили посебне личне исправе у које је, поред осталих података, убележавана и дозвола боравка у одређеном месту. У Шарпвилу (Sharpeville) полиција је отворила ватру на демонстранте и том приликом убијено је 69, а рањено око 200 лица. У знак сећања на овај догађај Генерална скупштина УН је резолуцијом 2142 (XXI), од 26. октобра 1966, прогласила 21. март за Међународни дан за уклањање расне дискриминације.

(2) Конвенцију је усвојила Генерална скупштина УН резолуцијом 2106 (XX), од 21. децембра 1965. Отворена је за потписивање 7. марта 1966, а ступила је на снагу 4. јануара 1969. До 10. септембра 1969. потписале су је 72 државе, а 37 је ратификовало или јој приступило, међу којима и Југославија. Службени лист СФРЈ, Додатак: Међународни уговори и други споразуми, 1967, бр. 6. Бугарска, Шпанија, Мађарска, Индија, Кувајт, Либија, Мадагаскар, Монголија, Пољска, УАР, Сирија, СР Немачка, Бјелорусија, Украјина, Уједињено Краљевство, ЧССР и СССР ратификовали су је са резервама или изјавама. Вид. док. Уједињених нација А/7688, од 6. октобра 1969.

тиме поставила основе новог схватања о односима међу људима ⁽³⁾. Без обзира на објашњење полазне основе, доследно спровођење овог схватања захтева да сва људска бића добију и стварно и правно исти положај. Отуда борба за једнакост и равноправност има највећи друштвени значај, па је разумљиво што се ово питање налази у средишту интересовања како теологије тако и филозофије, социологије, политичких и правних наука.

3. Међутим, многобројни политички, економски и други чиниоци утицали су да се истовремено са проповедањем братства и једнакости према људима поступа, између осталог, и зависно од њиховог порекла. Наиме, истиче се да физичке и интелектуалне способности зависе од расних одлика, чиме је утврђен пут каснијим теоријама о вишим и нижим расама. Чак је било и покушаја да се историја прикаже као борба између раса. Овим се оправдавало и спуштање човека на ниво ствари, чији су најочљивији изражаји били ропство и трговина робљем. Поменути чиниоци такође објашњавају зашто међународна заједница није могла у потпуности да спречи овакво понижавање човека, али је охрабрује да је и поред свега преовлађивало схватање да је оваква пракса супротна начелима на којима почива, или треба да почива, људско друштво. То нам омогућава да разумемо повремено застајкивање, па и недоследности међународне заједнице у погледу практичног остваривања овог схватања. Тако се, на пример, могло десити да представници држава заступљених на Бечком конгресу (1815) изјаве да је трговина црним робљем супротна начелима човечности и свеопштем моралу, да понижава Европу и наноси бол човечанству и да јавност свих просвећених земаља тражи да се она укине што пре ⁽⁴⁾, а да истовремено, због страха од ширења руског утицаја међу православним становницима Турске, остају узалудне молбе проте Матије Ненадовића да се у њиховом суседству спрече турски зулуми ⁽⁵⁾.

4. Треба истаћи да расизам, који представља однос према неједнакима, подређенима, који је израз потцењивања оних који се сматрају мање развијеним, није само доктрина, идеологија, нити пракса подвајања и нетрпељивости већ и средство за постизање одређених циљева.

Расна дискриминација постала је погодна оруђе за спровођење старог латинског правила *divide et impera*. Психологија објашњава да се осећање подређености и угрожености рађа из страха од могућности да се промени одређено стање или положај. Ово осећање страха обузима оне који су свесни да чине мањину у друштву и који ради очувања стеченог положаја (које се за њих изједначаје са самоодржањем) употребљавају сва средства којима располажу, укључујући и она најгрубља. У тој борби релативно мала група управљача, поседника моћи и богатства, шири доктрину о изабраним народима или расама, предодређеним да управљају, и осталима који само дугују послушност. Захваљујући углавном тешким привредним приликама и непросвећености широких слојева, они често успевају да незадовољство ових последњих окрену против одређених група, што је само

(3) На пример Зенон. Вид. М. Бурџ, Хуманизам као политички идеал, СКЗ, Београд 1968, стр. 446—447.

(4) K. Strupp, Documents pour servir à l'histoire du droit des gens, I, 2e éd., Berlin 1923, pp. 186—187.

(5) Г. Јакшић, Европа и васкрс Србије, IV изд., Београд 1933, стр. 218—227.

у првој половини XX века довело до стравичног уништавања људског рода. За обезбеђење такве политике употребљавају се не само пропаганда већ и економска, војна и друга средства којима држава располаже, укључујући законодавство, судство и полицију. ⁽⁶⁾ На тај начин бива озаконења политика прогањања свих оних који на било који начин испоље неслагање са таквом политиком или припадају појединим расним или другим групама. Стога се не могу прихватити објашњења која су некада долазила из Трећега Рајха а данас допиру из Јужноафричке Републике. Концентрациони логори, „бантустан“ или гета никако не могу да се сматрају погодним средствима за очување аутономије појединих група, што се покушава да оправда позивањем на начела која је прихватило и међународно право. То су пре услови који доводе до уништења тих група, како се каже у Конвенцији о спречавању и кажњавању злочина геноцида.

5. Политика дискриминације, која значи ускраћивање појединих права или повластица који су другима признати, ⁽⁷⁾ заснована на расној основи, може да има тешке последице у друштвеним односима. Подвојеност расних група, често праћена забраном мешовитих бракова, доводи до стварања затворених друштвених група, а последице тога су не само њихова дегенерација већ и тешки сукоби између тих група. Дискриминација доводи до економске и правне неједнакости, а затим до нетрпељивости па чак и мржње, што лако изазива прибегавање насиљу и исте такве противмере. На тај начин се ствара и одржава култ насиља и мржње, израстао на незнању, заслепљености и себичности. Због тога се у уводном делу једногласно усвојене Декларације Уједињених нација о уклањању свих облика расне дискриминације ⁽⁸⁾ с правом истиче да расна дискриминација штети „не само онима који су јој изложени већ и онима који је практикују“. Случај нацистичке Немачке показује да је индоктринација у национал-социјалистичком духу појачавала националистичка и шовинистичка осећања, чиме је припреман терен за поробљавање других народа. Потврђена је мисао да онај ко угњетава друге ни сам није слободан. Правнички посматрано, некажњено грубо гажење основних људских права и слобода води извршењу најтежих злочина, доводећи чак у питање основна добра човечанства — мир и безбедност.

6. То је основни разлог што је Повеља Уједињених нација јасно истакла да се пријатељски односи међу државама, народима и нацијама, који су основа међународног мира и безбедности, могу очувати и развијати само ако се поштује и унапређује свеопште уживање људских права и основних слобода за све, без икакве дискриминације. Веровало се да је слом фашистичке Немачке (1945) означавао и крај расизма. Међутим, он се у разним видовима и даље испољава. Није реч само о Јужноафричкој Републици и Јужној Родезији, у којима политика расне подвојености има правну осно-

(6) М. Марковић, Положај домаћег (неевропског) становништва у Јужноафричкој Унији-Југословенска ревија за међународно право, 1958. бр. 3, стр. 512—522; — J. Barker, Human Rights in South Africa, Howard Law Journal, 1965, No 2, pp. 549—582; — Ch. Cadoux, L'Afrique du Sud, Paris 1966.

(7) Тако дискриминацију дефинише и Dictionnaire de la terminologie du droit international, Paris, Sirey 1960, p. 216.

(8) Усвојена резолуцијом Генералне скупштине 1904 (XVIII), од 20. новембра 1963.

ву у прописима тих земаља. Расизам се испољава такође у односима развијених и неразвијених, могло би се рећи обострано. Нема сумње да је колонијализам ако не проузроковао оно допринео одржавању и продубљивању нетрпељивости и на расној основи. Али не мање је истина да је због тога и борба против страних колонијалиста добила у извесној мери и у појединим тренуцима расистичка обележја. Не треба губити из вида да је победа Јапана над Русијом (1904—1905) слављена у Азији, као и да су неке азијске земље стале у другом светском рату на страну Јапана, надајући се ослобођењу од стране превласти. ⁽⁹⁾ Стога није изненађујуће што се и Сукарнова подела на старе конзервативне и нове снаге у развоју поклапа са разликовањем на беле и обојене. Исто тако ни стварање Израела није ни делимично решило ово питање, како се веровало, већ је, напротив, појачало расну нетрпељивост на Блиском и Средњем Истoku, што у ствари одговара интересима великих сила. На тај начин расизам је постао средство не само у борби за власт, привилегије, поделу света и владање другима већ исто тако у праведној борби за ослобођење и независност. Расизам може постати и облик борбе угњетених који, у одсуству демократских средстава, прибегавају насиљу да би истакли сопствени идентитет и изборили поштовање достојанства. ⁽¹⁰⁾

Нешто слично расизму, можда његов посебан вид, постоји у Африци. Реч је о трибализму, који је такође изазвао до сада велика крвопролића у овом делу света. Пример Бијафре је само најсвежији у том жалосном билансу. Отуда ово питање има како правни тако и општеполитички значај и захтева предузимање најразноврснијих мера за његово решавање.

7. На правном терену скромни почетак обележен је старањем да се обезбеди равноправност националних, верских, расних, језичких и етничких група. Реч је о изједначавању појединих група са већином становништва у појединим земљама, па је тако ова установа добила назив заштита мањина. Иако је после првог светског рата претворена у прави систем, она је ипак само делимично могла да реши проблем пошто је била ограничена на неке државе Балкана и средње Европе, док су ван тога система остале велике државе у којима је било највише мањина. Ово одсуство општости имало је негативне последице. Обавеза заштите мањина наметнута је пре свега малим побеђеним земљама које су и у њој виделе „диктат” и гледале да је на све могуће начине изиграју. Оне од земаља које су имале и територијалне захтеве користиле су се мањинама за слабљење других држава, тако да су највише штете имале земље које су највише поштовале примљене обавезе. С друге стране, географски и привредни чиниоци утицали су да се у великим државама нађу велике масе становника које су се међусобно разликовале по извесним обележјима. Одсуство било каквих међународних обавеза омогућило је највећим државама не само да не признају никаква права мањина, потребна да би оне могле да се стварно изједна-

⁽⁹⁾ У Токију је 1943. одржана конференција представника земаља под контролом Јапана, која је прогласила (на папиру) независност Бурме, Филипина и Индонезије. Под немачким утицајем она је такође осудила комунизам.

⁽¹⁰⁾ Ј. Борђевић, Ставови савремене науке о раси и расизму, Међународни проблеми, 1967, бр. 3, стр. 20.

че са осталим становницима ⁽¹¹⁾ већ да несметано спроводе дискриминацију у разним видовима.

8. То показује да је заштита мањина недовољна да обезбеди недискриминацију. Наиме, јасно је да политика дискриминације, без обзира у којим се видовима испољавала, не само да не значи омогућавање свакој групи да се самостално развија већ, напротив, она представља ускраћивање основних људских права и слобода, чиме се може довести у питање и сам физички опстанак једне групе. Због тога се после другог светског рата решење тражи не у заштити мањина већ у свеопштој заштити људских права и слобода за све без икакве дискриминације, у којој и заштита мањина добија своје место. ⁽¹²⁾ Стога је и Повеља Уједињених нација, пошавши од тесне повезаности и међусобне условљености међународног мира и безбедности и свеопштег поштовања људских права и слобода, на више места истакла начело недискриминације. Иако је политичко резоновање имало и још увек има превагу над правничким, сматра се да Повеља, као правни документ, намеће државама чланицама и правну обавезу да допринесе остваривању циљева УН, међу којима је и свеопште поштовање људских права и слобода без дискриминације (чл. 55—56). На тој основи израђени су и уговори о старатељству, као и уговори о миру после другог светског рата. Ови други су значајни због тога што су њима земље победнице и истовремено чланице оснивачи Уједињених нација наметнуле начела УН побеђеним земљама (које ће тек касније бити примљене у ову Организацију), иако су сами уговори о миру израђени ван оквира УН. Међу потписницима тих уговора налази се и Јужноафричка Унија; но то није усамљен случај да се грубим кршењем права истиче онај ко иначе другима намеће такве обавезе. Због тога је и без посебног наглашавања, на које наилазимо у скоро свим међународним документима, разумљиво да је расна дискриминација неспојива са обавезама држава да обезбеде поштовање основних људских права и слобода свим људским бићима. Она, напротив, представља њихову негацију.

Ова начела разрађена су у низу конвенција о заштити људских права, израђених под окриљем УН, специјализованих установа или регионалних организација. Сви ти документи, како они општег (као што су Свеопшта декларација о људским правима 1948. и међународни пактови о људским правима 1966) или регионалног значаја (на пример Европска конвенција о заштити права човека и основних слобода 1950. са додатним протоколима, Европска социјална повеља 1961. и Европски кодекс о социјалном осигурању 1964) тако и они који се односе на заштиту појединих права или појединих група људи (на пример конвенције о положају избеглица 1951, лица без држављанства 1954, забрани принудног рада 1957, Декларација о правима детета 1959) садрже одговарајуће одредбе о недискриминацији. Посебно дискриминацију искључују, у погледу уживања појединих права које се њима гарантује, Конвенција о дискриминацији у погледу запошљава-

(11) Ово схватање налазимо и у ставу Сталног суда међународне правде. *Ecoles minoritaires en Albanie, avis consultatif*, 1935, C. P. J. I. série A/B No 64, п. 19.

(12) М. Марковић, *Људска права и заштита мањина*, Југословенска ревнија за међународно право, 1958, бр. 3, стр. 445—446. То се огледа и у томе што је у оквиру Комисије УН за људска права створена Поткомисија за спречавање дискриминације и заштиту мањина.

вања и занимања, ⁽¹³⁾ Конвенција о борби против дискриминације у области просвете, ⁽¹⁴⁾ као и већ поменуће Декларација и Конвенција о уклањању свих облика расне дискриминације.

9. Када је реч о расној дискриминацији, онда међу наведеним документима посебно место заузима свакако Међународна конвенција о уклањању свих облика расне дискриминације. Она не само да налаже државама да свима гарантују једнакост пред законом, нарочито у погледу судске заштите, личне безбедности, уживања политичких, грађанских, економских, социјалних и културних права, једнаког приступа јавним местима (чл. 5—6) већ им намеће и посебне обавезе у циљу да се обезбеди стварно уживање поменутих права. Зато се државе обавезују да „свим одговарајућим средствима и без одлагања спроводе политику која тежи да укине сваки облик расне дискриминације“, при чему се изричито наводе нека од тих средстава. Није у питању само васпитање у духу разумевања, трпеливости и пријатељства међу народима и расним и етничким групама (чл. 7) већ су државе дужне да „свим одговарајућим средствима, укључујући, уколико то околности захтевају, и законске мере, забране расну дискриминацију коју спроводе лица, групе или организације, као и да је окончају“ (чл. 2, ст. 1). Оне су такође дужне да „без одлагања усвоје позитивне мере које имају за циљ да укину свако подстицање на такву дискриминацију или на свако дело дискриминације“, а нарочито да „утврде као кривично дело“ свако ширење идеја које полазе од расне надмоћности или мржње, затим подстицање, изазивање или помагање расистичких делатности, укључујући финансирање. Осим тога дужне су да изјаве да су незаконите и да забране такве организације или пропаганду, као и то да је учешће у овим организацијама или њиховим делатностима „законом кажњиво дело“. Исто тако оне се обавезују да „не дозволе“ јавним властима или њиховим установама да подстичу или помажу расну дискриминацију (чл. 4). Државе су дужне да забране и укину расну дискриминацију у свим њеним облицима (чл. 5). Као што се види, Конвенција јасно одређује радње које се морају предвидети као кривична дела у законима држава уговорница, при чему оне морају инкриминацијом да обухвате све те радње. ⁽¹⁵⁾

Новину, међутим, представља систем контроле над спровођењем у живот ове Конвенције (чл. 8—16), најсавршенији у овом погледу на свеопштем плану. Наиме, чланом 8. образован је Комитет за уклањање расне дискриминације, од 18 чланова — држављана уговорница Конвенције, али који раде у личном својству. ⁽¹⁶⁾ Државе уговорнице су дужне да достављају Комитету, преко Генералног секретара УН, периодичне извештаје (први годину дана по ступању Конвенције на снагу, а затим сваке две године) о мерама предузетим ради спровођења у живот Конвенције. Сам Комитет сваке године доставља Генералној скупштини УН извештај и предлоге (чл. 9). Исто тако државе уговорнице могу скренути пажњу Комитету

⁽¹³⁾ Израбена у оквиру Међународне организације рада (1958). На снази од 15. јуна 1960.

⁽¹⁴⁾ Израбена у оквиру UNESCO (1960). На снази од 22. маја 1962.

⁽¹⁵⁾ Став о томе подробније је изнет у раду Обавеза кажњавања за међународна кривична дела, Југословенска резја за криминологију и кривично право, 1969, бр. 2, стр. 225.

⁽¹⁶⁾ Члан тог Комитета је и др Александар Пелеш, доцент Правног факултета у Сарајеву.

да друге државе уговорнице не примењују одредбе ове Конвенције, што има за последицу образовање комисије за мирене (чл. 11—12). Државе могу у сваком тренутку да прихвате надлежност Комитета и поводом тужби појединаца или група (чл. 14), што значи да је оваква надлежност факултативна. (17)

10. Међутим, кривичне санкције за најтежа дела почињена на дискриминационој основи нису предвиђене само у Конвенцији о уклањању расне дискриминације. Напротив, одмах после другог светског рата Генерална скупштина УН је једногласно потврдила начела међународног права садржана у Статуту и пресуди Међународног војног суда у Итрибергу, (18) по којима су многа нечовечна дела, извршена између осталог на расној основи, оквалификована као злочини против човечности. Још је одређенија у том погледу Конвенција о кажњавању и спречавању злочина геноцида, (19) која под овим злочиним подразумева низ дела набројаних у члану II, а која би била учињена у намери да се потпуно или делимично уништи једна национална, етничка, расна или верска група. Ова су дела подложна строгом кажњавању, без обзира на прописе унутрашњег права. Кривичноправне одредбе Конвенције о уклањању расне дискриминације представљају тако логичан завршетак пута који је пређен на овом пољу. Стога није чудно што се последњих година у резолуцијама Уједињених нација као злочини против човечности квалификују и сама расна дискриминација и *apartheid*. (20) На тај начин не само да се свим људским бићима признаје један минималан стандард у међународној заједници већ се и прописују строге санкције за његове најтеже повреде.

11. Тиме је створена солидна правна основа да се овим проблемом позабаве и многе међународне организације. И заиста, Уједињене нације такорећи од свога постанка разматрају питање расне дискриминације, односно *apartheid*-а као посебног облика у коме се она испољава, (21) не рачунајући рад на изради конвенција из ове области. Усвојено је много резолуција којима се осуђује расна дискриминација, а затим се покушало са одлучнијим мерама. Савет безбедности је резолуцијом од 1. априла 1960. позвао Јужноафричку Унију да укине дискриминацију, а када је овај позив остао без резултата Генерална скупштина је позвала чланове УН да примене економске санкције против Јужноафричке Републике. Истовремено је образован специјални комитет да проучи ово питање и поднесе

(17) Ово истичемо због тога што је надлежност сличног комитета, установљеног Међународним пактом о грађанским и политичким правима, по чијем је нацрту рађена ова Конвенција, у коначном тексту предвиђена као факултативна и за жалбе држава (чл. 41), док се надлежност за жалбе појединаца може прихватити посебним Протоколом.

(18) Резолуција 95 (I), од 11. децембра 1946.

(19) Усвојена резолуцијом Генералне скупштине УН 260 (III), од 9. децембра 1948. Ступила на снагу 12. јануара 1951.

(20) На пример у резолуцијама Генералне скупштине 2022 (XX), 2074 (XX), 2144 (XXI), 2184 (XXI), 2189 (XXI), 2202 (XXI), као и у Техеранском прогласу. А/Conf. 32/41, р. 4 (point 7). Исто тако у доктрини се истиче да је расна дискриминација „међународни деликт који повлачи одговорност државе на међународном плану”. С Аврамов, Међународно јавно право, Београд 1968, стр. 184.

(21) Подробнији приказ дају J. Soubeyrol, L'action internationale contre l'apartheid, Revue générale de droit international public, 1965, No 2, pp. 326—369; — Ch. Cadoux, op. cit., pp. 293—324.

предлоге. ⁽²²⁾ Исто тако од јужноафричке владе је затражено да престане са политиком *apartheid*-а и пусти нас лободу сва лица ухашпена због не-слагања са таквом политиком. ⁽²³⁾ Државе су такође позване да појединачно и колективно предузму потребне мере да одврате Јужноафричку Републику од политике *apartheid*-а. ⁽²⁴⁾ Међутим, практични резултати скоро су никакви. Јужноафричка влада упорно одбија да удовољи захтевима међународне заједнице, а та заједница још није тако организована да би могла да је на то принуди, нарочито када су у питању економске санкције које баш привредно најјаче земље не желе да примењују. То се с друге стране може запазити и код неких афричких земаља које истичу да од трговине са овом земљом зависи њихов опстанак, док истовремено најоштрије осуђују расну дискриминацију и чак изражавају спремност да примене војне санкције. Стога би се могло рећи да се најдаље отишло у политичкој осуди.

У примени економских санкција најдаље се отишло према Јужној Родезији. Савет безбедности је 16. децембра 1966. одлучио да се стави ембарго на трговину ове земље. Како је то била одлука, она је на основу члана 25. Повеле обавезивала све чланове, на шта су они поменутом резолуцијом изричито упозорени. Овом резолуцијом позване су и нечланице да то исто учине, али у односу на њих то је била само препорука. Зато се Генерални секретар У Тант обратио швајцарској влади да се саобрази резолуцији Савета безбедности. Дејство ове резолуције било је веће него икад раније јер су од чланова Уједињених нација само Португал и Јужноафричка Република наставили да тргују са Јужном Родезијом.

Овај закључак о ефикасности санкција предузетих до сада због ране дискриминације важи још у већој мери за специјализоване установе, где се она свела искључиво на политичке мере. Тако је Светска здравствена организација суспендовала Јужноафричку Републику, тј. лишила је права гласа. Такву одлуку донео је и Управни савет Међународне организације рада, али је увређена Јужноафричка Република 12. марта 1964. изјавила да се повлачи из Организације. Она је још раније, 21. децембра 1963, напустила Организацију УН за пољопривреду и исхрану (ФАО), иако предлог о њеном искључењу из те Организације није добио потребну двотрећинску већину. И Конференција пуномоћника Међународне уније за телекомуникације одлучила је да искључи Јужноафричку Републику са Конференције, као и са регионалних конференција ове Организације за Африку, зато што је одбила да се повинује поновљеним захтевима Уједињених нација, специјализованих установа и светског јавног мињења да ревидира своју по-

(22) Резолуције 1761 (XVII), од 6. новембра 1962. и 2054 (XX), од 15. децембра 1965.

(23) Резолуције Савета безбедности од 7. августа 1963. и Генералне скупштине 1881 (XVIII), од 11. октобра 1963. Овај захтев се у нешто блажем облику понавља и у резолуцији Савета безбедности од 4. децембра 1963. Резолуцијом од 10. јуна 1964. донетом уз апстиненцију три западне силе и Бразила, Савет безбедности захтевао је прекид суђења. Резолуцијом од 18. јуна 1964. сс поново захтева пуштање на слободу ухашпених и амнестија, као и примена санкција (обустављање испоруке оружја и војног материјала).

(24) Резолуција Генералне скупштине 1978 (XVIII), од 16. децембра 1963, усвојена огромном већином од 100:2 (Ј. Африка и Португал). О њеној примени Ch. Cadoux, *op. cit.*, pp. 316—324.

литику. ⁽²⁵⁾ Међутим, нису уродили плодом покушаји да се Јужноафричка Република искључи из привредних организација. Економски и социјални савет УН није усвојио захтев Економске комисије УН за Африку да је искључи са њених заседања (а што је пре тога учињено са Португалом), али је одлучио (1963) да јој не допусти учествовање у раду док не промени политику. Јужноафричка Република није искључена ни из Међународне агенције за атомску енергију свакако зато што је један од највећих произвођача уранијума на свету.

Ово стање у међународним односима дошло је до пуног изражаја и на Међународној конференцији о људским правима, одржаној у Техерану од 22. априла до 13. маја 1968, на којој су представници 84 државе изразили уверење да треба још много да се учини да би се достигао идеал постављен Свеопштом декларацијом о људским правима од 1948. Није нимало случајно што је релативно највише резолуција (укупно 7) било посвећено разним питањима насталим као последица расне дискриминације и *apartheid-a*, а ова питања заузела су такође видно место и у Техеранском прогласу. Међутим, само једна резолуција (III) захтева примену економских санкција против Јужноафричке Републике, док се с друге стране њена политика у свим резолуцијама најоштрије осуђује.

Ови случајеви примене или покушаја примене санкција због непоштовања основних међународних обавеза, међу које спада бесумње и свеопште поштовање основних људских права и слобода за све без дискриминације, поново потврђују да поједини чиниоци немају увек исти значај у међународним односима и да од низа околности зависи који ће од њих имати превагу приликом одлучивања. Тако се може разумети зашто је у случају Јужне Родезије, па и Португала, преовладо погитичко-правни а у случају Јужноафричке Републике економски чинилац. У првом случају је један политички орган УН, коме је поверена дужност да бди над миром и безбедношћу човечанства (Савез безбедности), учинио највише што је правно могао: одлучио да се примене санкције, искористивши право које му даје Повеља, што је иначе ретко у његовој пракси. Међутим, то није учинио када је у питању једна држава која већ више од две деценије упорно нарушава начела Повеље, због чега може бити и искључена из Уједињених нација (чл. 6). Када је она у питању, само се *препоручује* обустављање испорука оружја и војне опреме, а Генерална скупштина такође препоручује примену економских санкција. Економски чинилац нарочито долази до изражаја када се управо привредно најјаче земље, које би примена оваквих санкција требало мање да погоди него неразвијене земље, оглушују о позиве Уједињених нација, организације чију су основу оне поставиле и чија је Повеља израбена баш у складу са њиховим схватањем о организовању међународне заједнице. Зато није случајно што никакве санкције нису примењене од стране организација у којима Јужноафричка Република има истакнуто место с обзиром на природно богатство. То може да разочара поборнике савесног испуњавања обавеза, али је ова слабост разумљива када се има у виду да је међународноправни поредак резултат

⁽²⁵⁾ E/4174, du 29 mars 1966, pp. 25—26. За појединости вид. Ch. Cadoux, op. cit., pp. 302—303.

у саглашавања тежњи, потреба, али и могућности и да у том смислу одражава стање односа у међународној заједници. Али, ако не треба праву придавати већи значај него што оно треба да има у регулисању друштвених односа, ипак се треба борити за његово поштовање и омогућити да оно одигра улогу која му је намењена. То посебно важи када су у питању људска права, где кршења могу имати тешке последице.

12. Међутим, и када је реч о овој области не би се могло рећи да међународна заједница оскудева у прописима којима се забрањује расна дискриминација. У последње време се са повећањем њиховог броја чак с правом истиче потреба да се уједначе и међусобно ускладе, како би се отклониле противуречности у правима и обавезама како појединаца тако и држава. То се односи подједнако на питање садржине права и обавеза као и на одредбе о контроли над њиховим спровођењем у живот, решавању спорова, санкцијама и др., што све има значај за тачно одређивање домаћа обавеза. Овај проблем је знатно шири и односи се не само на људска права и расну дискриминацију, на шта је указивано и приликом доношења Међународне конвенције о уклањању свих облика расне дискриминације, ⁽²⁶⁾ већ уопште на сукобе међународних обавеза по разним основима. Могло би се тврдити да је то последица примене схватања о неограниченој слободи уговарања, које свој основ има у начелу апсолутне суверености држава. ⁽²⁷⁾ Касније ово питање постаје нарочито актуелно са стварањем међународних организација са различитим правним порецима, који се, међутим, због присуства извесног броја истих држава истовремено и преплићу. ⁽²⁸⁾ Зато је велика штета што Техеранска конференција о људским правима није стигла да размотри предлог који су у том смислу поднеле Данска, Италија и Чехословачка, ⁽²⁹⁾ већ га је упутила Уједињеним нацијама које и онако имају преоптерећен дневни ред.

Реч није о недостатку добрих прописа, којих има и сувише, већ о немоћи међународне заједнице да обезбеди њихово спровођење у живот, што није типично само за област која нас у овом тренутку највише интересује. То је општа слабост у организовању међународне заједнице која још није достигла степен интегрисаности који би омогућио потпуно примењивање

⁽²⁶⁾ A/C. 3/SR. 1344, p. 343.

⁽²⁷⁾ Тако се могло десити да су многе државе прихватале обавезе које су се међусобно искључивале, што се нарочито огледало у уговорима о савезима у току XIX и почетком XX века.

⁽²⁸⁾ Зато није чудно што се о овом питању много расправља међу писцима из западноевропских земаља, које су истовремено безане уговорима донетим у оквиру Уједињених нација, специјализованих установа, Европског савета и Европске привредне заједнице. То исто важи и за обавезе на основу чланства у УН и ОАД. У области људских права то питање има нарочит значај с обзиром на различите мере контроле предвиђене у системима УН и Европског савета. Вид. бљаже о томе код Н. Golsong, *Interférences entre les obligations incombant à un Etat en vertu de la Convention des droits de l'homme et d'autres accords internationaux*, La protection internationale des droits de l'homme dans le cadre européen, Paris 1961, pp. 253—259; — F. Capotorti, *Interférences dans l'ordre juridique interne entre la Convention et d'autres accords internationaux*, Les droits de l'homme en droit interne et en droit international, Bruxelles 1968, pp. 123—148; — P. Modinos, *Coexistence de la Convention européenne des droits de l'homme et du Pacte des droits civils et politiques des Nations Unies*, Revue des Droits de l'Homme, 1968, No 1, pp. 41—69.

⁽²⁹⁾ A/Conf. 32/C. 2/L. 34.

свих правила међународног права. Из тих разлога се и настоји на увођењу контроле над извршењем међународних обавеза у области у којима наведени недостаци могу имати за човечанство најтеже последице. Када је реч о заштити основних људских права и слобода, у овом правцу се најдаље отишло у оквиру Европског савета, а на свеопштем плану Конвенцијом о уклањању расне дискриминације, па отуда њено ступање на снагу добија посебан правни и теоријски значај. Међутим, како се дискриминација јавља у свакодневном животу и најразноврснијим облицима, потребне су различите мере за њено искорењивање.

а) У том склопу мера право задржава посебну улогу иако није свемоћно. Оно се јавља као један од регулатора друштвених односа када се за постизање неких циљева мора прибећи и грубим средствима. Но, чак и када у борби против најтежих облика неједнакости није у стању да обезбеди једнакост, оно у себи „носи представу о могућој једнакости“⁽³⁰⁾ и тиме доприноси приближавању овом идеалу. Зато није чудно што у вековној борби за једнакост први документи спадају баш у ову област, што показује да се одувек веровало да је право најпогодније средство да се постигне тај циљ. Отуда и сва борба да се правно ограничи свемоћ државне власти а судовима обезбеди независност у примени закона. То важи како на националном тако и на међународном плану, а тесна повезаност међународног и унутрашњег права се најбоље огледа у областима у којима су индивидуе подвргнуте и једном и другом, као што је случај са људским правима и слободама. То омогућава да се разуме због чега се међународна заједница обраћа државама да ускладе своје понашање са правилима или начелима која је та заједница усвојила. На правном терену то се огледа у дужностима које се намећу државама да усагласе своја законодавства са међународним обавезама. Међутим, такве међународне обавезе се ређе срећу у међународним уговорима, па и тада се своде на минимална начела којих државе морају да се придржавају. Много чешће се само упућује на унутрашње право, а државама се препушта слободно регулисање многих питања, чиме им се посредно или непосредно признаје право да уведу или одржавају дискриминацију. Ово је утолико опасније што има држава у којима дискриминација има законске основе. Отуда захтеви у доктрини да се законитост појединих установа цени не само са становишта унутрашњег права већ и са становишта међународног права, а уговори би требало да забрањују примену унутрашњег права увек када оно не би било у складу са међународним правом, односно када би таква примена унутрашњег права водила дискриминацији.⁽³¹⁾

Када је реч о расној дискриминацији ваља истаћи да све више преовлађује схватање да је она супротна општим начелима међународног права и да формалноправни основ њене недопуштености није само у међународним уговорима. То нам доказује спровођење у живот Декларације УН о уклањању свих облика расне дискриминације (1963). Генерална скупштина УН позвала је резолуцијама 1905 (XVIII), 2017 (XX) и 2142 (XXI)

(30) Ј. Борђевић, *пав. дело*, стр. 26.

(31) М. Јездић, *Начело забране дискриминације према раси и међународно приватно право*, Југословенска ревија за међународно право, 1966, стр. 60, 62.

државе чланице УН да доставе извештаје о мерама које су предузеле или ће предузети у циљу примене поменуте Декларације, чему су се одвазвале многе државе. ⁽³²⁾ Међу њима интересантан је извештај кипарске владе, у коме се, између осталог, каже да подела кипарског становништва на две етничке заједнице, наметнута Циришким и Лондонским споразумима, која има за последицу образовање судова и других установа посебно за Грке а посебно за Турке, противречи начелима Декларације о једнакости свих пред законом и једнакој судској заштити. ⁽³³⁾ Поред тога председник Макариос упутио је Генералном секретару УН декларацију кипарске владе о мерама које би требало предузети за заштиту мањина, коју је спремна да стави под надзор Уједињених нација. ⁽³⁴⁾

То иде у прилог схватању да државе могу све мање оправдано да тврде да је контрола над њиховом делатношћу у овој области супротна основним начелима међународног права, према којима се ова питања налазе у њиховој искључивој унутрашњој надлежности. ⁽³⁵⁾ Уједињене нације су великом већином одбацивале овакво становиште, било када се радило о изradi докумената о заштити људских права било када се расправљало о оптужбама за повреде тих права. Напротив, оне су се сматрале овлашћеним да та питања ставе на дневни ред, разматрају их и доносе препоруке или одлуке, укључујући и одлуке о образовању посебних тела за проучавање тих питања. Додуше, при томе је обилато коришћено већ наведено општеприхваћено схватање о зависности мира и безбедности од поштовања људских права, што се истиче и у уводном делу Конвенције о уклањању свих облика расне дискриминације, а што се иначе нико није нарочито ни трудио да докажује. Неоспорно је да питања мира и безбедности никада нису могла бити сматрана унутрашњом ствари држава, што недвосмислено потврђује и сам члан 2, т. 7. Повеље УН. ⁽³⁶⁾

⁽³²⁾ Извештаји Генералног секретара УН А/5698; А/5698/Add. 1; — Е/4174 et Add. 1—9; — Е/4306.

⁽³³⁾ Е/4306, du 8 mars 1967, p. 9.

⁽³⁴⁾ Исто, стр. 22—26.

⁽³⁵⁾ Међу њима је и Француска, која није прихватила ни Европску конвенцију о правима човека. Међутим, она је ипак доставила 8. фебруара 1966. обавештење Генералном секретару УН о примени Декларације о уклањању свих облика расне дискриминације, у коме истиче да нема потребе за предузимањем посебних мера пошто расна дискриминација не постоји у Француској ни у текстовима ни у обичајима. Е/4174, du 29 mars 1966, p. 11. Међу државама које су доставиле обавештења налазе се и СССР, Украјина, Бјелорусија, Велика Британија, Португал, Румунија и др. Вид. документе наведене у бел. 32.

⁽³⁶⁾ М. Јездџ, нав. дело, стр. 61—62. Генерална скупштина УН позивала је државе да примењују санкције предвиђене чланом 41. Повеље УН, али се при том није позивала на члан 39, што би овлашћивало УН да примене и друге санкције предвиђене у глави VII. Међутим, резолуција Савета безбедности од 16. децембра 1966, донета поводом Јужне Родезије, позива се на чланове 39. и 41, али не помиње главу VII. Представници Аргентине и Јапана су управо тражили да се помене глава VII, што би омогућило и примену других мера потребних за одржање или васпостављање мира и безбедности. Савет безбедности је искористио право дато му чланом 39. да квалификује сваки поједини случај и предузме мере које сматра потребним. Има пак гледишта по којима је довољно што поменута резолуција говори о „претњи миру“ да би могле да се предузму све мере предвиђене у глави VII. Само позивање на чланове 39. и 41. је довољно да се схвати као позивање на главу VII. Н. Божић, Економске санкције Уједињених нација против Родезије, Међународни проблеми, 1969, бр. 3, стр. 112. Опширније D. Ruzić, Les sanctions économiques contre la Rhodésie, Journal du droit international, 1970, No 1, pp. 20—56.

б) Из суштине питања о коме је реч јасно је да право може и треба да послужи као крајње средство. Како су корени расне дискриминације много дубљи него што на први поглед изгледа, немогуће је уклонити је само административним мерама. Дискриминација се јавља у свакодневном животу и односима међу људима, а далеко мање се огледа у делатности државних органа. Отуда је много значајније отклањање узрока нетрпељивости који доводе до дискриминације од самог кажњавања за одређене поступке. Стога се чини да посебан значај добијају васпитање и образовање, укључујући и науку. Али, ако наука не може да спречи насиља, сигурно је да се систематским образовањем и васпитањем, нарочито деце и омладине, у духу разумевања и пријатељства могу бар будуће генерације поштедети непотребних и неразумних разарања материјалних и духовних вредности. Зато није случајно што Уједињене нације све више пажње посвећују питању ширења идеала мира и пријатељства међу омладином, чему је посвећена и једна резолуција (XX) Техеранске конференције о људским правима, а у последње време и питању нацизма и расне нетрпељивости.

Какав се значај придаје улози образовања, науке и културе у стварању услова за мир и безбедност сведочи најбоље чињеница да је у том циљу створена и посебна међународна организација, која је постала једна од специјализованих установа УН (УНЕСКО). Управо тој Организацији треба захвалити за сазивање Међународне конференције о образовању (почетком јула 1968. у Женеви), која је усвојила основна начела о образовању у духу међународног разумевања ⁽³⁷⁾ и доставила их министарствима просвете држава чланица.

Полазну основу чини схватање да „образовање на свим ступњевима треба да допринесе међународном разумевању” (т. 1). Зато образовање треба да има за циљ да млади боље упознају свет и да се према другим културама, начинима живота и расама односе с поштовањем, а за то је потребно објективно проучавање и упознавање разлика које постоје, нарочито у погледу политичких, привредних и друштвених система, инсистирајући при томе и на заједничким вредностима, тежњама и потребама (т. 2). То значи да образовање треба да покаже да је људско знање резултат доприноса разних народа и да се и националне културе обогаћују доприносима других култура (т. 3). На тај начин ће се у образовању моћи више да истиче равноправност свих нација, великих и малих, подједнако право да се духовно и материјално развијају (т. 6). образовање треба да развија дух међународне солидарности и међузависности свих нација и свих људи и да покаже да су сви дужни да сарађују и да је то њихов интерес. Зато у школама треба посветити посебну пажњу изучавању делатности Уједињених нација и сличних установа (т. 7).

Међу тим начелима посебно се истиче да образовање треба да допринесе да се развије смисао за људско достојанство, што је супротно свакој власти човека над својим ближњим (т. 5), као и да подстиче поштовање људских права у свакодневном животу. Оно треба да истакне начело једнакости свих људи и дух правичности, што подразумева једнако пошто-

(37) Препорука бр. 64, од 9. јула 1968. Правном факултету у Београду достављена је актом Универзитета у Београду, бр. 3231/1—68, од 6. фебруара 1969.

бање свих људских бића, без обзира на расу, боју коже, пол, језик, вероисповест, политичко убеђење или друга схватања, национално или социјално порекло, рођење, богатство и сл. (т. 4).

У том циљу законски и други прописи из области образовања треба да обезбеде развијање духа мира, узајамног разумевања међу народима и поштовања људских права (т. 8), о чему посебно треба да воде рачуна школски инспектори (т. 11).

У препоруци се посебно износи став о томе шта треба да садрже наставни програми великог броја различитих дисциплина: књижевности, језика, математике и природних наука, биологије (која мора да буде лишена предрасуда које почивају на раси или боји коже), историје, географије, моралног васпитања, уметности, музике и др. (т. 12—26).

Скоро да и није потребно истицати да у томе духу треба да буду израђени подробнији наставни програми и усмерена делатност свих друштвених служби. Само се систематским васпитним радом може створити генерација надахнута изложеним начелима, једина кадра да створи повољну климу за настанак једног бољег света, света у коме живи неће завидети мртвима. У том погледу улива наду сазнање да је данашња омладина мање оптерећена предрасудама прошлих времена и да дубоко осуђује *apartheid* и сваку дискриминацију, што се видело и на Семинару УН о улози омладине у унапређивању и заштити људских права, одржаном у Београду од 2. до 12. јуна 1970.

в) Поред школа и просветних радника, у процесу образовања и васпитања можда још много већу улогу имају штампа и уопште средства за масовно обавештавање јавности. Она су не само моћан извор података већ исто тако и једно од најпогоднијих средстава за изражавање мишљења најширих друштвених слојева. С друге стране она су често творац одређених схватања. У оба случаја штампа и средства информисања могу не само да утичу на ставове и политику влада већ и да доприносе међународном разумевању.

г) Помоћу тих средстава, а и као члан људске заједнице, сваки појединац може својим понашањем у свакодневном животу да покаже колико цени и поштује људско достојанство, чиме даје драгоцен допринос уклањању расне и сваке друге дискриминације. Додељивање Нобелове награде за мир великим хуманистима, као што су између осталих били Алберт Лутули и Мартин Лутер Кинг, показује да се и те како цени став појединаца у тој борби за човека. Ова висока признања су велики подстрек за нова прегнућа, а истовремено симболични изражај чињенице да је појединац у стању да својом делатношћу превазиђе националне и расне границе и у неку руку постане грађанин света не само у економском смислу, пошто развитак науке, технике и саобраћаја има и треба да има за последицу не само веће могућности за превоз робе већ и већу покретљивост, а то значи далеко веће могућности за лично образовање, а самим тим ослобађање од расистичких, националистичких и шовинистичких погледа. То је по нашем мишљењу једини пут да човек — јединка постане један од чинилаца не само у националној већ и у међународној заједници.

Но, с друге стране је неоспорно да појединац не може стећи такав значај у међународним размерама све док се према другима не односи као према себи равнима (као год што је суверена једнакост, односно равноправност, држава нужан предуслов њиховог стварног међународноправног субјективитета, јер им обезбеђује једнако право на учествовање у међународном животу), што само по себи искључује сваку дискриминацију, па и расну.

Стога је веома значајан протест јавног мњења због дискриминације у делатностима у којима највише учествује омладина, као што су школовање или бављење спортом. Многобројним протестима због одвојених школа за беле и обојене и стварања спортских екипа на тој основи јавно мњење је показало да равноправност схвата као подједнако право свих људи да *заједнички* учествују у свим људским делатностима. Посве је разумљиво што је огорчење јавног мњења уперено против, колико нам је познато, једине државе која у своје екипе не укључује обојене — Јужне Африке. Значајно је што је овај протест имас одјека и у међународним невладиним организацијама, у којима став јавног мњења највише долази до изражаја. Тешко је набројати све међународне спортске организације у којима није покретано питање искључења Јужне Африке. Када из политичких разлога, као и у неким међувладиним организацијама, није дошло до жељеног резултата, до изражаја је дошло моћно средство којим располаже јавно мњење — бојкот. Захваљујући томе, Међународни олимпијски комитет, иначе много критикован због конзерватизма, није позвао Јужну Африку на Олимпијске игре у Мексику (1968), а тај метод примењују и друге организације.

Колики се значај придаје овом виду међународних односа најбоље показује то да је и Међународна конференција о људским правима у Тегерану, позивајући се на једну своју резолуцију о мерама за брзо уклањање расне дискриминације, препоручила међународним спортским организацијама, посебно тениској, да искључи Јужну Африку док не укине *apartheid*. Истовремено су позване владе да предузму све мере потребне да националне организације примене ову препоруку. ⁽³⁸⁾

13. Отуда борба против расне дискриминације има вишеструки значај. Њој је пре свега циљ да свим људским бићима обезбеди подједнак минимум права, полазећи од човека као највеће вредности. То истовремено значи да преовлађује схватање да он треба да буде у средишту не само науке већ и у стварном животу. Зато борба за еманципацију човека представља не покушај неких теоретичара да дезинтегришу друштво (како се често квалификују схватања о појединцима као субјектима међународног права) већ напор да се укаже на један од узрока нестабилности међународне заједнице. Мир и безбедност се не могу очувати ако се занемарује решавање проблема које нам је прошлост оставила у наслеђе, међу које спада и расна дискриминација. И не само то. Њихово нерешавање представља опасност за мир и безбедност у садашњости а такође спречава нормалан развој човечанства у будућности, који управо захтева сложан рад свих руку и умова којима свет располаже. Све већа интеграција у разним обла-

(38) Резолуција бр. XXVIII.

стима делатности је резултат сазнања да заједничке потребе имају предност над појединачним интересима, што се огледа и у порасту броја међународних организација које окупљају државе тако горде на своју сувереност. Свет није толико богат да би могао да остане разједињен. Зато је и Техерански проглас с правом пошао од констатације да су, у време када сукоби и насиље владају у многим деловима света, међузависност и потреба људске солидарности очевиднији него икада. На тој основи води се и борба против расне дискриминације. Због тога је та борба, којој је посвећена и 1971. година, ⁽³⁹⁾ само један вид борбе за јединство света, јединство које треба да почива на ономе што је основно и заједничко у тој шареној заједници, а што се зове Човек.

М. Б. Милојевић

РЕЗЮМЕ

Права человека и расовая дискриминация

Расовая дискриминация означает различение людей по признаку их принадлежности к какой-либо одной расовой группе. Расовая дискриминация, как таковая, является одним из факторов ненависти и разъединения между людьми, а также насилия. Преамбула Декларации ООН об отмене всех видов расовой дискриминации потому и указывает, что подобная дискриминация „наносит вред не только тем, против кого она направлена, но и тем, кто ее проводит“. Вполне понятно, что дискриминация представляет собой нарушение основных прав человека и в этом заключается ее значение. С общественной точки зрения дискриминация является несправедливой и опасной, так как может нарушить отношения между народами, а тем-самым и поставить под угрозу международный мир и безопасность. Тем самым неравенство, заслуживающее само по себе осуждение, ведет к преступлению против мира (война) и другим преступлениям (военные преступления и преступления против человечности), спутникам этого самого большого зла в мире.

Этим и объясняется концепция Устава Объединенных Наций, по которой всеобщее уважение прав человека и основных свобод является для всех условием для прочности международного мира. Это составляет основу примечаний к многочисленным международным, универсальным и региональным инструментам о недискриминации, а также актов, специально посвященных запрещению дискриминации. Между последними особое место занимает Международная конвенция об отмене всех видов расовой дискриминации. Она обязывает страны гарантировать осуществление прав человека в условиях равенства и запрещать, под угрозой уголовных санкций, любую дискриминацию. С другой стороны, она предусматривает систему контроля над проведением в жизнь ее положений, наиболее полно выражающуюся на универсальном плане. Уголовные санкции точно также предусмотрены Нюрнбергскими принципами (преступления против человечности), а в особенности Конвенцией о предупреждении и наказании преступления геноцида. Указанные инструменты составляют правовую основу компетенции международного сотрудничества в данной области. Вопрос прав человека не является больше исключительной компетенцией государств. Эф-

⁽³⁹⁾ Резолуција Генералне скупштине 2544 (XXIV), од 11. децембра 1969.

ефективност мер предпринјатих со стороны меѓународних учреждений не зависи искључително от права, т.к. требует дружныи действий в разных областях каждодневной жизни (право, образование, печать и информации). Борьба против дискриминации является особым видом борьбы за человека и единство мира.

SUMMARY

Human Rights and Racial Discrimination

Racial discrimination sets up a difference between human beings as a consequence of their belonging to a racial group. As such racial discrimination is one of the factors of hate and division among peoples and even of violence. The Preamble of the United Nations Declaration, on the elimination of all forms of racial discrimination therefore states that discrimination »harms not only to those who are its objects but also those who practise it«. Discrimination, naturally, is violation of the basic human rights. Thence the significance of this phenomenon. From the social aspect discrimination is unjust, and dangerous because it may derange relationships among peoples and endanger international peace and security. Inequality which is contemptible in itself, thus leads to crime against peace (war) and other crimes (war crimes and crimes against humanity) that accompany this greatest crime of all.

This explains the concept of the UN Charter that a general respect of human rights and fundamental freedom for all is a condition of international stability. It is the basic clause of numerous international, universal and regional instruments of non-discrimination and of acts explicitly prohibiting discrimination. The International Convention on the elimination of all forms of racial discrimination takes a conspicuous place among the latter. It binds states to guaranty exercise of human rights under equal conditions and to prohibit, under the threat of criminal sanctions, any discrimination. On the other hand, it establishes the control system of enforcement of its provisions, that is the most complete on the universal plan. Criminal sanctions are also provisioned by the Nurmberg Principles (crimes against humanity), and in particular by the Convention on the prevention and punishment of the crime of genocide. The mentioned instruments make the legal bases of competence of the international community make the legal bases of competence of the international community in this field. The problem of human rights is, therefore, no more in the exclusive jurisdiction of states. Efficiency of the measures undertaken by international institutions does not solely depend of the law, for they comprehend a complex action in different fields (law, education, press and information) in everyday life. Struggle against discrimination is a special kind of struggle for man and unity of the world.

RÉSUMÉ

Les droits de l'homme et la discrimination raciale

La discrimination raciale signifie la distinction entre les êtres humains en raison de leur appartenance à un groupe racial. En tant que telle, la discrimination raciale est un des facteurs de haine et de division entre les hommes, voire même de violence. C'est pourquoi le Préambule de la Déclaration des N. U. sur l'élimination de toutes les formes de discrimination raciale dit que cette discrimination »nuît non seulement à ceux qui en sont l'objet, mais encore à ceux qui la pratiquent«. Il va de soi que la discrimination constitue une violation des droits fondamentaux de l'homme. D'où l'importance de ce phénomène. La discrimination est socialement injuste et dangereuse car elle

est de nature à compromettre les relations entre les peuples et par conséquent de troubler la paix et la sécurité internationales. Ainsi l'inégalité, condamnable elle-même, conduit au crime contre la paix (la guerre) et à d'autres crimes (crimes de guerre et crimes contre l'humanité) qui suivent ce crime suprême.

Cela explique la conception de la Charte des Nations Unies que le respect universel des droits de l'homme et des libertés fondamentales pour tous est la condition de stabilité internationale. C'est la base des dispositions de nombreux instruments internationaux, aussi bien universels que régionaux, sur la non-discrimination ou des actes spécialement consacrés à l'interdiction de la discrimination. Parmi ceux derniers la place particulière occupe la Convention internationale sur l'élimination de toutes les formes de discrimination raciale. Elle oblige les Etats à garantir l'exercice des droits de l'homme dans des conditions d'égalité et interdire, sous peine de sanctions pénales, toute discrimination. D'autre part, elle établit un système de contrôle de la mise en oeuvre de ses dispositions, le plus complet sur le plan universel. Les sanctions pénales sont également prévues par les Principes de Nuremberg (crimes contre l'humanité) et notamment par la Convention pour la prévention et la répression du crime de génocide. Ces instruments font la base juridique de la compétence de la communauté internationale dans ce domaine. La question des droits de l'homme est donc soustraite à la compétence exclusive des Etats. L'efficacité des mesures prises par les institutions internationales ne dépend uniquement du droit, car elle exige l'action concertée sur les divers plans (droit, éducation, presse et information) dans la vie quotidienne. La lutte contre la discrimination est un aspect particulier de la lutte pour l'homme et pour l'unité du monde.